

UNIUNEA EUROPEANĂ

*Proiect cofinanțat din Fondul Social European - Programul Operațional Capital Uman 2014 – 2020
Axa Prioritară 6: Educație și competențe / Operațiune compozită OS 6.5, 6.6. Îmbunătățirea competențelor
personalului didactic din învățământul preuniversitar în vederea promovării unor servicii educaționale de
calitate orientate pe nevoile elevilor și a unei școli incluzive
Titlu proiect: „Profesionalizarea carierei didactice - PROF”
Cod proiect: POCU/904/6/25/146587
Beneficiar: Ministerul Educației
Perioada de implementare – 1 ianuarie 2021 – 31 decembrie 2023*

CONFERINȚĂ INTERNAȚIONALĂ PROIECT Profesionalizarea carierei didactice – PROF-146587

**GIOVANNI MORETTI-UNIVERSITATEA ROMA TRE, ITALIA
BIANCA BRICEAG-UNIVERSITATEA ROMA TRE, ITALIA**

PREZENTAREA MENTORATULUI ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT DIN ITALIA

Data: 08.07.2021

Interval orar: 16.00-20.00

Suștinut de PROF. UNIV. DR. GIOVANNI MORETTI-UNIVERSITATEA ROMA TRE,
ITALIA

Facilitator/traducător: Dr. BIANCA BRICEAG-UNIVERSITATEA ROMA TRE, ITALIA

Participanți: experți proiect PROF

Platforma facilitatoare: GOOGLE MEET

Scopul webinar-ului: prezentarea sistemului actual de formare al mentorilor din Italia și
analiza comparativă cu sistemul românesc de pregătire al profesorilor mentori

Prezentarea s-a realizat interactiv pe bază de suport intuitiv (PPT), oferindu-se detalii cu
privire la:

- **Formare inițială și formare continuă**

La sfârșitul perioadei de formare inițială, perioada de inserție în școală și în clasă, în special în primul an (faza de inducție), reprezintă o fază critică în cariera cadrelor didactice. Această perioadă este uneori o cauză a stresului, epuizării și abandonului (Fantilli & McDougall, 2009; Buchanan et al., 2013; Harfitt, 2015; Biagioli, 2015). Prin urmare, este esențială o coordonare între formarea inițială și formarea continuă.

- **Tutorat și mentorat**

La nivel internațional, începând cu anii optzeci, în sistemele de învățământ au fost introduse diverse inițiative de tutorat și mentorat care vizează:

- sprijinirea dezvoltării profesionale a cadrelor didactice,
- reducerea uzurii profesionale,
- însoțirea profesorilor nou recrutați în faza de inducție.

(Heilbronn, Jones, Bubb & Totterdell, 2002; Löfström & Eisenschmidt, 2009; Ingersoll & Puternic, 2011; Darling-Hammond 2012; Kent, Verde & Feldman, 2012; Kemmis et al., 2014).

UNIUNEA EUROPEANĂ

*Proiect cofinanțat din Fondul Social European - Programul Operațional Capital Uman 2014 – 2020
Axa Prioritară 6: Educație și competențe / Operațiune compozită OS 6.5, 6.6. Îmbunătățirea competențelor
personalului didactic din învățământul preuniversitar în vederea promovării unor servicii educaționale de
calitate orientate pe nevoile elevilor și a unei școli incluzive
Titlu proiect: „Profesionalizarea carierei didactice - PROF”
Cod proiect: POCU/904/6/25/146587
Beneficiar: Ministerul Educației
Perioada de implementare – 1 ianuarie 2021 – 31 decembrie 2023*

• **Tutoratul în Italia**

- În Italia, școlilor li s-a acordat autonomie, dar inițiativele de formare care vizează profesorii nou angajați sunt obligatorii și gestionate la nivel de macrosistem (Minister, Birouri Școlare Regionale, Institutul Național de Documentare, Inovare și Cercetare Educațională – INDIRE)
- Modelul ales se bazează pe organizarea anului de instruire și testare (Balduzzi, 2011; Mangione, Pettenati & Rosa, 2016; Calenda & Tammaro, 2017).
- Cererile de tutori ai noilor angajați sunt consistente, dar totuși nu se acordă prea multă atenție formării profesorilor tutori (Fiorucci, Moretti, 2020).
- Cercetare educațională, se concentrează pe tutorele stagiului studentesc (formarea inițială a profesorilor).

Legea 107/2015 e D.M. 850/2015

Anul instruirii și testării: 50 de ore de activitate de curs.

- ședințele pregătitoare și activitate finală (6 ore);
- cel puțin patru ateliere de formare de câte trei ore fiecare, cu activități pentru grupuri mici (12 ore)
- momente de supervizare profesională (printr-o abordare peer to peer) menite să definească un Pact de formare și observare reciprocă în clasă (12 ore);
- instruire online (INDIRE) (20 ore). Construirea unui portofoliu de formare digitală care să includă: trei momente de autoevaluare a competențelor profesionale, un curriculum de formare, proiectare, documentare, reflecție asupra a două activități educaționale, patru chestionare de monitorizare a diferitelor faze ale parcursului, auto-formare și interacțiune socială.

Legea 107/2015

"Reforma sistemului național de educație și formare și delegarea pentru reorganizarea dispozițiilor legislative existente" punctele 115-119

115. Cadrele didactice sunt supuse perioadei de formare și testare, iar depășirea pozitivă a acestei perioade determină intrarea efectivă în rol.

116. Depășirea perioadei de formare și de probă este condiționată de îndeplinirea serviciului efectiv prestat timp de cel puțin o sută optzeci de zile, din care cel puțin o sută douăzeci pentru activități didactice.

Legea 107/2015: evaluarea noului angajat

117. Personalul didactic în timpul pregătirii și testării este supus evaluării de către director, după consultarea comisiei de evaluare (...), prin instituirea unui profesor căruia i se încredințează de către director funcțiile de tutor.

118. Prin decret al ministrului educației, universității și cercetării sunt identificate obiectivele, metodele de evaluare a gradului de realizare a acestora, activitățile de formare și criteriile de evaluare a personalului didactic și educațional în perioada de formare și testare.

119. În cazul unei evaluări negative a perioadei de formare și de probă, personalul didactic este supus unei a doua perioade de formare și testare, care nu poate fi reînnoită.

UNIUNEA EUROPEANĂ

*Proiect cofinanțat din Fondul Social European - Programul Operațional Capital Uman 2014 – 2020
Axa Prioritară 6: Educație și competențe / Operațiune compozită OS 6.5, 6.6. Îmbunătățirea competențelor
personalului didactic din învățământul preuniversitar în vederea promovării unor servicii educaționale de
calitate orientate pe nevoile elevilor și a unei școli incluzive
Titlu proiect: „Profesionalizarea carierei didactice - PROF”
Cod proiect: POCU/904/6/25/146587
Beneficiar: Ministerul Educației
Perioada de implementare – 1 ianuarie 2021 – 31 decembrie 2023*

Legea 107/2015: Instruire obligatorie la serviciu (Formare continuă)

124. În contextul obligațiilor legate de funcția didactică, formarea continuă a cadrelor didactice titulare este obligatorie, permanentă și structurală.

Activitățile de formare sunt definite de instituțiile individuale în conformitate cu planul extins pe trei ani al ofertei educaționale și cu rezultatele care au rezultat din planurile de perfecționare ale instituțiilor de învățământ (...), pe baza priorităților naționale indicate în Planul național de formare.

D.M. 850/2015, art. 9

• Articolul 9 (Peer to peer - Peer training)

(1) Activitatea de observare în sala de clasă, desfășurată de profesorul nou angajat și tutorul, urmărește îmbunătățirea practicilor didactice, reflecția comună asupra aspectelor importante ale acțiunii didactice. Observația se concentrează asupra modului de desfășurare a activităților și lecțiilor, cu privire la susținerea motivațiilor elevilor, la construcția unei clime pozitive și motivante, și referitor la metodele de evaluare a învățării.

(2) Secvențele de observație fac obiectul planificării preventive și al confruntării ulterioare cu profesorul tutore și al raportului specific al profesorului nou angajat. Acestor activități de observare sunt dedicate cel puțin 12 ore.

(3) În ceea ce privește pactul de dezvoltare profesională menționat la articolul 5, pot fi programate de către directorul unității alte momente de observație în clasă cu alți profesori.

D.M. 850/2015, art. 12

• Articolul 12 (Profesorul tutore)

(4) Profesorul tutore îi întâmpină pe cei nou angajați în comunitatea profesională, încurajează participarea la diferitele momente ale vieții colegiale a școlii și exercită orice formă utilă de ascultare, consiliere și colaborare pentru a îmbunătăți calitatea și eficacitatea predării.

Funcția de tutore este, de asemenea, exprimată în pregătirea momentelor de observare reciprocă în sala de clasă menționată în articol.

(9) Colaborarea poate avea loc și în elaborarea, experimentarea, validarea resurselor educaționale și a unităților de învățare.

D.M. 850/2015: Tutorele cadrelor didactice nou angajate

- Este desemnat de directorul instituției școlare după consultarea Consiliului Profesorilor;
- colaborează la bilanțul inițial și final al competențelor și la Planul formativ;
- efectuează orele de peer to peer (proiectare, observare reciprocă, analiză);
- prezintă o părere motivată cu privire la caracteristicile acțiunii profesionale a profesorului în formare și testare (**investigație**);
- integrează Comisia de evaluare cu ocazia interviului susținut de cadrul didactic;
- primește o compensație economică (modestă) (MOF și eventual fondul menționat la art. 1, c. 127, L. nr.107/2015);

UNIUNEA EUROPEANĂ

*Proiect cofinanțat din Fondul Social European - Programul Operațional Capital Uman 2014 – 2020
Axa Prioritară 6: Educație și competențe / Operațiune compozită OS 6.5, 6.6. Îmbunătățirea competențelor
personalului didactic din învățământul preuniversitar în vederea promovării unor servicii educaționale de
calitate orientate pe nevoile elevilor și a unei școli incluzive
Titlu proiect: „Profesionalizarea carierei didactice - PROF”
Cod proiect: POCU/904/6/25/146587
Beneficiar: Ministerul Educației
Perioada de implementare – 1 ianuarie 2021 – 31 decembrie 2023*

- primește un certificat al activității desfășurate.

Criterii de alegere a profesorilor tutori

Cererea este voluntară și individuală

Titluri evaluabile: Titluri de acces (de la 2 la max. 4 puncte); Titluri de serviciu (de la 4 puncte 360 de zile, 8 puncte de la 451 la 720 de zile. De la 721 de zile 2 puncte la fiecare 180 de zile suplimentare); Calificări culturale și profesionale (6 puncte de doctorat; 4 puncte cercetare științifică desfășurată timp de cel puțin doi ani; publicații sau alte grade, pentru maximum 4 puncte).

Numirea se face de către DS pe baza scorului.

De multe ori este DS care convinge profesorii să se propună în calitate de tutori sau în cadrul Consiliului profesorilor în conformitate cu principiul de rotație a sarcinilor suplimentare cu cele de predare. Motivația slabă și, uneori, lipsa de pregătire, sugerează acordarea atenției formării tutorelui.

O problemă ignorată

- O cercetare recentă privind managementul școlar și managementul mediu (MM) în Italia aprofundează 12 roluri sau poziții de MM (Paletta, 2020)
- Poziția tutorelui noilor angajați sau a coordonatorului tutorilor, este luată în considerare, dar nu este aprofundată. Din analiza datelor reiese că activitatea tutorelui profesorilor în anul de probă are o corelație negativă cu dezvoltarea sentimentului de autoeficacitate colectivă a școlii.

Tutorele, ca "Îngerul rănit" (U. Simberg, 1903)

Autonomia școlară și rețelele interinstituționale sunt resurse pentru a transforma tutorele dintr-un "înger rănit" într-un "prieten critic".

Procesul de implementare a autonomiei școlare în Italia

- Legea nr. 59/1997, art. 21, stabilește autonomia funcțională ale instituțiilor de învățământ. Școlile autonome au primit treptat personalitate juridică până în anul 2000 (dimensionare: min. 500 - max. 900 elevi).
- Regulamentul prevăzut în Decretul Președintelui Republicii nr. 275/1999 definește și finalizează autonomia organizatorică și didactică; de cercetare, experimentare și dezvoltare.
- Legea reformei nr. 107/2015 implementează integral autonomia instituțiilor de învățământ, și în ceea ce privește dotarea financiară și mărește autonomia contabilă.

UNIUNEA EUROPEANĂ

*Proiect cofinanțat din Fondul Social European - Programul Operațional Capital Uman 2014 – 2020
Axa Prioritară 6: Educație și competențe / Operațiune compozită OS 6.5, 6.6. Îmbunătățirea competențelor
personalului didactic din învățământul preuniversitar în vederea promovării unor servicii educaționale de
calitate orientate pe nevoile elevilor și a unei școli incluzive
Titlu proiect: „Profesionalizarea carierei didactice - PROF”
Cod proiect: POCU/904/6/25/146587
Beneficiar: Ministerul Educației
Perioada de implementare – 1 ianuarie 2021 – 31 decembrie 2023*

Elemente care caracterizează autonomia școlară în Italia

- Predispunerea **planului pe trei ani al ofertei de instruire**.
- Cerere pentru **personalul autonom** (posturi comune, pentru sprijin și pentru consolidarea ofertei de instruire)
- Definirea **autonomiei curriculei** (flexibilitate orară, calendar, consolidarea disciplinelor sau competențelor).
- Încheierea de acorduri, convenții, contracte, proiecte cu experți externi.
- Utilizarea fondurilor externe.
- Utilizarea clădirilor (deținute de municipalități sau județe) pentru activități educaționale, recreative și sportive deschise teritoriului.
- Pregătirea **raportului de autoevaluare** și a **planului de îmbunătățire**.

Constrângeri și limite împotriva autonomiei școlare în Italia

- (...) în limitele resurselor umane, financiare și instrumentale disponibile în conformitate cu legislația în vigoare și, în orice caz, fără sarcini noi sau sporite asupra finanțelor publice.
- Imposibilitatea de a dezvolta subiecte intermediare de sprijin al autonomiei (exemplu: abolirea institutelor regionale de cercetare, experimentare și actualizare educațională, care urmau să fie "reformate ca organisme menite să sprijine autonomia instituțiilor de învățământ autonome").

Autonomia școlară și atribuirea calificării de director (DS)

DS, în conformitate cu competențele organismelor colegiale, fără a atinge nivelurile unitare și naționale de utilizare a dreptului de studiu, garantează o gestionare eficientă și eficace a resurselor umane, financiare, tehnologice și materiale, precum și elementele comune ale sistemului public de învățământ, asigurând buna funcționare a acestuia. În acest scop, îndeplinește sarcini de direcție, management, organizare și coordonare și este responsabil de gestionarea resurselor financiare și instrumentale și de rezultatele serviciului (...), precum și de **valorizarea resurselor umane**.

D.M. 850/2015: funcțiile directorului în anul de probă/testare

- garantează disponibilitatea **Planului pe trei ani al Ofertei Educaționale (PTOF)** și documentarea școlii;
- desemnează tutorele după consultarea Consiliului Profesorilor;
- stabilește pactul de dezvoltare profesională care implică noi angajați și tutori;
- atestă orele de observare peer to peer;
- vizitează clasa noului angajat cel puțin o dată;
- examinează investigația tutorelui și prezintă un raport pentru fiecare profesor în formare și testare;
- prezidează și convoacă Comisia de evaluare;

UNIUNEA EUROPEANĂ

*Proiect cofinanțat din Fondul Social European - Programul Operațional Capital Uman 2014 – 2020
Axa Prioritară 6: Educație și competențe / Operațiune compozită OS 6.5, 6.6. Îmbunătățirea competențelor
personalului didactic din învățământul preuniversitar în vederea promovării unor servicii educaționale de
calitate orientate pe nevoile elevilor și a unei școli incluzive
Titlu proiect: „Profesionalizarea carierei didactice - PROF”
Cod proiect: POCU/904/6/25/146587
Beneficiar: Ministerul Educației
Perioada de implementare – 1 ianuarie 2021 – 31 decembrie 2023*

- emite un ordin motivat pentru confirmarea rolului sau repetarea perioadei de probă.
- Nota MIUR – DGPER 2-8-2018: "Pentru a recunoaște angajamentul tutorelui în timpul anului de testare și formare, activitățile desfășurate (proiectare, comparare, documentare și orice participare la ședințele inițiale și finale menționate la litera (a) pot fi certificate și recunoscute de directorul școlar ca inițiative de formare prevăzute la art. 1 punctul 124 din L. 107/ 2015.

Nota MIUR – DGPER 2-8-2018

«Perioada de formare și de probă pentru profesorii nou angajați.

Indicații privind proiectarea activităților de formare pentru a. s. 2018-2019»

În plus, USR va organiza inițiative speciale de formare pentru tutori, folosind o parte din finanțarea activităților regionale".

Inițiativele, care vor putea utiliza colaborarea structurilor universitare sau a instituțiilor acreditate, se vor concentra pe cunoașterea instrumentelor operaționale și a metodologiilor de supervizare profesională (criterii de observare în clasă, evaluare inter pares, documentație didactică, consiliere profesională, etc.).

Proiect de instruire «Activități de formare a profesorilor tutori ale cadrelor didactice în anul formării și testării, angajați la instituțiile de învățământ de stat din Regiunea Lazio»

Anii: 2017/2018, 2018/2019; 2019/2020 au implicat 2390 de profesori tutori din regiunea Lazio.

Obiectivele proiectului de formare

Consolidarea și dezvoltarea cunoștințelor și abilităților profesorilor tutori care sunt desemnați pentru anul de testare/probă și formare a profesorilor nou angajați.

Promovarea în rândul profesorilor tutori a capacității de a îndeplini funcții de tutoraj, consiliere și supervizare profesională, ținând cont de scopurile și de caracteristicile specifice ale contextelor educaționale și școlare.

Activitățile de formare față în față au fost axate pe:

- funcția și activitățile tutorelui cadrelor didactice în anul formării;
- observarea peer to peer în contextul școlar (Grile de observație; Microteaching și înregistrare video)
- instruirea de la egal la egal (peer to peer) și reflecția asupra practicilor profesionale (cadrul teoretic al comunității de practică);
- cunoașterea instrumentelor și metodelor operative de supervizare profesională Profesor-Tutore-Profesor nou angajat (Observare și Auto-observare, evaluare inter pares, documentație didactică, consiliere profesională).

UNIUNEA EUROPEANĂ

*Proiect cofinanțat din Fondul Social European - Programul Operațional Capital Uman 2014 – 2020
Axa Prioritară 6: Educație și competențe / Operațiune compozită OS 6.5, 6.6. Îmbunătățirea competențelor
personalului didactic din învățământul preuniversitar în vederea promovării unor servicii educaționale de
calitate orientate pe nevoile elevilor și a unei școli incluzive
Titlu proiect: „Profesionalizarea carierei didactice - PROF”
Cod proiect: POCU/904/6/25/146587
Beneficiar: Ministerul Educației
Perioada de implementare – 1 ianuarie 2021 – 31 decembrie 2023*

- cunoașterea strategiilor dialogice și a dispozitivelor didactice (feed-back formativ și evaluativ).

Accesul la resursele online și posibilitatea de a desfășura activități de formare prin intermediul platformei de e-learning a Universității Roma Tre.

Un instrument pus la dispoziție online este: o grilă de observație a profesorului tutore pentru a încuraja comparația între colegi pornind de la observarea în clasă:

Propunerea listei de verificare A, pentru profesorul tutore.

Propunerea listei de verificare B, pentru profesorul în anul de testare/probă.

Grila dezvoltă și integrează, grila propusă de USR Lazio în Documentul "*A fi tutore pentru profesorii nou angajați*" (Moretti, Morini, Giuliani, 2019). Dimensiuni observate: Organizarea predării, Dispozitive didactice utilizate de profesor, Evaluare, Relația cu elevii, Relația cu colegii.

Domenii de intervenție pe care tutorele le consideră cele mai utile pentru rolul de tutore pentru profesorii nou angajați (2019).

Competențe metodologice și relaționale

Prin urmare, pentru a-și putea îndeplini funcțiile în mod eficient, tutorii consideră că ei înșiși ar trebui în primul rând să-și dezvolte abilități metodologice și relaționale, înainte de cei nou angajați.

Metodologia de co-predare și observarea de la egal la egal pot ajuta la dezvoltarea abilităților în colaborare,

Raportul tutorial poate deveni o resursă, atât pentru tutore, cât și pentru profesorul nou angajat.

Punctele forte ale experienței tutorelui

- "posibilitatea de a pune la dispoziția unui coleg propria experiență profesională".
- "posibilitatea de a revizui munca cuiva și metodele de predare datorită comparației".
- o oportunitate "pentru dezvoltarea unei reflecții asupra propriile abilități de observare, proiectare și evaluare într-o cheie auto-formativă".

Punctele slabe ale experienței tutorelui

- Suprasolicitare și incompatibilitatea programelor împiedică adesea proiectarea un raport tutorial pozitiv și de calitate.
- Percepția de a trebui să dedice prea mult timp aspectelor birocratice și bilanțului și puțin timp discuțiilor, reflecției și schimbului de practici didactice.

UNIUNEA EUROPEANĂ

*Proiect cofinanțat din Fondul Social European - Programul Operațional Capital Uman 2014 – 2020
Axa Prioritară 6: Educație și competențe / Operațiune compozită OS 6.5, 6.6. Îmbunătățirea competențelor
personalului didactic din învățământul preuniversitar în vederea promovării unor servicii educaționale de
calitate orientate pe nevoile elevilor și a unei școli incluzive
Titlu proiect: „Profesionalizarea carierei didactice - PROF”
Cod proiect: POCU/904/6/25/146587
Beneficiar: Ministerul Educației
Perioada de implementare – 1 ianuarie 2021 – 31 decembrie 2023*

- Este probabil ca timpul dedicat observării să fie considerat o procedură de evaluare și control. Atunci când raportul tutorial nu este experimentat în mod pozitiv, tutorele poate "fi perceput ca un controler" sau ca un "intrus" și "un judecător".
- Tutorii notează cât de complex este să ofere un feedback-ul noului angajat, astfel încât acesta să fie perceput ca fiind constructiv și orientat spre îmbunătățirea practicilor de predare.
- Lipsa recunoașterii **formale, profesionale, economice**.

Perspectivă de dezvoltare pentru formarea tutorelui

- implicarea în formarea-cercetarea în special a profesorilor tutori tineri sau cu câțiva ani de serviciu. Variabila vârstă pare să afecteze modul de înțelegere și îndeplinirea funcțiilor de tutoraj.
- implicarea în formarea-cercetarea cadrelor didactice angajate în școlile ai căror directori sunt interesați să sprijine funcția de tutore a profesorilor nou angajați.
- construirea unui mediu colaborativ interinstituțional de referință (Universități, USR și Rețele Zonale).
- dezvoltarea competențelor de bază considerate esențiale pentru îndeplinirea în mod continuu din punct de vedere temporal al rolului de tutore sau coordonator al profesorilor tutori (în conformitate cu criteriul de rotație).

Tutorele și nou-angajații, ca foști îngeri, oameni care observă și interacționează (Wenders, cerul deasupra Berlinului, 1987)

Damiel și Cassiel sunt doar observatori, incapabili să interacționeze cu lumea fizică. Un fost înger devenit om (în film Peter Falk) îl împinge pe îngerul Damiel (Bruno Ganz) să facă pasul cel mare și să devină om, acceptând riscul de a suferi, de a experimenta materialitatea oamenilor, sentimentele adevărate de exemplu prietenia și dragostea pentru oameni.